

Kuthanekin erillisneuvottelu 29.8.2022 / RYTJ-laki

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYTJ-laki)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Tämä muistio täydentää Kuntaliiton 29.8.2022 kokoukseen toimittamaa muistiota.

- Kuntaliitto ja laaja kuntajoukko ovat lausuneet, että **lakiluonnosta ei tule viedä esitetyltä pohjalta eteenpäin**. Valmistelu tulee aloittaa seuraavalla hallituskaudella uusin oikeudenmukaisin ja toimintaa sujuvoittavin periaattein.
- Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöönotto sinänsä ei ratkaise rakennetun ympäristön tiedon saavutettavuuden ja hyödynnettävyyden kannalta tärkeää tiedon yhteentoimivuutta, vaikka edellyttääkin sitä. **Rakennetun ympäristön tietojen yhteentoimivuuden läpivientiin tarvitaan kunnille suunnattua rahoitusta noin 6 miljoonaa euroa vuodessa seuraavan 10 vuoden ajan**. Vuoden 2023 talousarviossa ja JTS:ssä esitetyt määrärahat ovat merkittävästi liian pienet.
 - Rakentamisen osalta kustannuksia syntyy muun muassa tietomallien ja yhteentoimivuuden vaatimista muutostarpeista kuntien ohjelmistoihin, tarkastusohjelmistojä sekä uusia rajapintoja (sekä kertaluonteisia ja käyttökustannuksia)
 - Alueidenkäytön osalta kustannuksia syntyy muun muassa kuntien kaavoitus-, tonttijako- ja muiden alueidenkäytön päätösprosessien, tietojärjestelmien, rekistereiden ja integraatioiden muuttamisesta uusien tietomallien mukaisiksi, yksilöiviin tunnuksiin liittyvästä laajamittaisesta kehitystyöstä em. tietojoukkojen osalta sekä uusien rajapintojen rakentamisesta.

- RYTJ-laissa ehdotettu tiedonhallintaratkaisu toisi ehdotetussa muodossaan **kuntien tehtävien kannalta turhan RYTJ-ylläpidon veloitteen**. Kaavat syntyvät kuntien itsenäisissä lakisääteisissä tehtävissä ja tallennetaan näissä tehtävissä kunnan tietovarantoon osaksi kunnan ylläpitämää kaavayhdistelmää. Tietojen tallentaminen erikseen RYTJ:ään merkitsee siten ylimääräistä työtä. Kunta ei voi korvata omia järjestelmiään RYTJ:llä, sillä kunnan tiedonhallintakokonaisuus on RYTJ:ää laajempi.
- Syken ei tule perustaa kunnan tehtävien kannalta päällekkäistä rekisteriä. Järjestelmä voisi olla kokoava tietopalvelu, mutta **vastuiden ja oikeuksien jakautumisesta tulisi sopia osapuolten kesken**.
- **Vastuut ja oikeudet jakaantuvat lakiluonnoksessa epäoikeudenmukaisesti**. Kunnat vastaisivat kustannuksellaan kaikista tiedon ylläpidon velvoitteista turhine lisävelvoitteineen ja Syke saisi oikeuden kuntien tuottaman tiedon hallinnointiin ja jakamiseen. Ratkaisu rajoittaisi käytännössä myös kunnan mahdollisuuksia päättää omista digitaalisista tietopalveluistaan ja loukkaa siksi myös kunnan itsehallinnollisia oikeuksia.
- Lakiehdotus ei noudata voimassa olevan **tiedonhallintalain** periaatteita, jonka mukaan viranomaisten välinen tiedonvälitys tulee toteuttaa sähköisin rajapinnoin.
- Lakiehdotus ei noudata **tietosuoja-asetuksen** tulkintaa yhteisrekisterin pidosta.
- **Turvallisuuden kannalta** on vielä pohdittava, mitä tietoja mahdolliseen keskitettyyn palveluun voidaan tuoda.
- Tietosisältöä tulisi vielä **tarkentaa** ja turhien kustannusten välttämiseksi vaadittuja välivaiheita poistaa.

Huomioiden valmisteilla olevan, yhteiskunnan kustannuksiksi koituvan, RYTJ:n investoinnin suuruusluokan toteutuksen merkityksen koko julkishallinnon toiminnalle, valmistelun huomattavan keskeneräisyyden, vakavat riskit vastuiden ja oikeuksien jakautumisessa ja tiedonhallinnan pääperiaatteissa sekä välttämätön tarve valmistella toteutus huolellisesti niin, että kaikki keskeiset osapuolet voivat siihen yhdessä sitoutua, **Kuntaliitto katsoo, että RYTJ:n ja siihen liittyvän lain valmistelua ei tule viedä esitetyltä pohjalta eteenpäin**.

Pykäläkohtaisia huomioita:

3 § Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

Suomen ympäristökeskus vastaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on koota yhteen ja *jakaa* rakennetun ympäristön tietoja...

Kuntaliiton kommentit:

Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi ei tule säätää kunnan tuottamien tietojen jakamista. Kunnat näiden tietojen vastuuviranomaisina huolehtivat tietojen jakamisesta voimassa olevan tiedonhallintalain mukaisesti.

4 § Tietovarantojen rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot ovat alueidenkäytön tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Suomen ympäristökeskus ja kunnat ovat rakennustietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.

Kuntaliiton kommentti:

Säännös ei vastaa *tietosuoja-asetuksen* tulkintaa yhteisrekisterin pidosta, sillä SYKE ja kunnat eivät yhteisesti ja tasapuolisesti päätä henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista ja keinoista Syken hallinnoimassa järjestelmässä. Kunnilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa Syken kehittämän tietojärjestelmän toimintaan ja käyttöön.

Kuntaliitto pyytää huomioimaan, että kaavoitus on 100% kuntien tehtävä. Syke ei ole kaavoitusviranomainen, joten Syke ei voi olla kaavatietojen ylläpitäjä. Kunta ylläpitää kaavatietoa omassa tietovarannossaan. Kunnan ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kahta rekisteriä. RYTJ:ssä olisi kopio kunnan viranomaistehtävissä syntyvistä kaavatiedoista, joten kyse ei ole ylläpidettävästä rekisteristä.

5 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot

Kunnan ja maakunnan liiton on *tallennettava* viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään valta-kunnallisesti yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa.

Kuntaliiton kommentti:

Kunnan tehtäväksi ei tule säätää, että kunta *tallentaisi* kaavan RYTJ:hin. Tiedonhallintalain periaatteiden mukaisesti kunnan tulisi julkaista tehtävissään syntyvän kaavatiedon kunnan rajapintaan, josta RYTJ hakisi tiedon. Kunnan tehtävänä olisi näin ollen julkaista tieto RYTJ:n saataville, ei tallentaa tietoa RYTJ:hin. Syke vastaisi siitä, että tieto tallentuu RYTJ:hin sellaisena kuin se kunnan rajapintaan on julkaistu.

13 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään liittyvistä Suomen ympäristökeskuksen suoritteista ja palveluista perittäviin maksuihin sovelletaan muutoin, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Kuntaliiton kommentti: Kunnan viranomaistehtävissä syntyvän tiedon hallinnointioikeuksien siirtäminen Sykelle rajoittaisi kunnan mahdollisuuksia päättää omista digitaalisista palveluistaan.

Viimeisimmästä versiosta on poistettu lausuntokierroksella olleessa lakiluonnoksessa ollut kohta: 14 § Suomen ympäristökeskus päättää muun kuin viranomaisen hyväksymisestä rakennetun ympäristön tietojärjestelmän teknisen rajapinnan käyttäjäksi, mikä on hyvä asia, mutta vastuut ja oikeudet jäävät edelleen epäselviksi.

SUOMEN KUNTALIITTO